La Bulteneto

Numero 59 Julia Isbrücker-Jaro 2020

DULINGVA MAGAZINO ELDONATA EN VIENO

ZWEISPRACHIGES MAGAZIN AUS WIEN

La Twannberg-Meteorito

Nova en Naturhistoria Muzeo Vieno

La Bulteneto

Numero 59 Julia Isbrücker-Jaro 2020

Redakcio: esperanto@chello.at

Aliaj numeroj kiel pdf: bitoteko bulteneto
Redaktejo - eldonejo - presejo:
Rudolfinergasse 8/11, 1190 Vieno, Aŭstrio, Eŭropa Unio

Klarigoj
Twann [tvan] estas komunumo ĉe la Bila Lago en Svisio.
Berg = monto.

Transdono de Twannberg [tvanberg] - Meteorito
al Naturhistoria Muzeo NHM en Vieno. © NHM Wien / A. Schumacher
De maldekstre:
Ĝenerala direktorino de NHM Vieno d-ino Katrin Vohland;
Prezidanto de la Konsilio de la Svisaj Kantonoj Hans Stöckli;
Kuratoro d-ro Ludovic Ferrière;
Wolfgang Amadeus Brülhart, svisa ambasadoro ĉe
Organizo por Sekureco kaj Kunlaboro en Eŭropo

Naturhistoria Muzeo Vieno

Foto Walter Klag 2020 02 17

Okazis antaŭ pli ol 150 000 jaroj

Surdiga tondro ektimigis homojn kaj bestojn, kiuj vivis en la regiono, kiu hodiaŭ estas Svisio. Kvin metrojn granda meteoroido el fero, kies maso estis pli ol 100 000 tunoj, trafis la atmosferon de la Tero kaj disfalis en milojn da fragmentoj. Tiujn fer-pecojn la homoj kolektis kaj produktis artefaktojn el tiu fero. Tio okazis en la ŝtonepoko, kiam fero estis ankoraŭ tre malofte uzata.

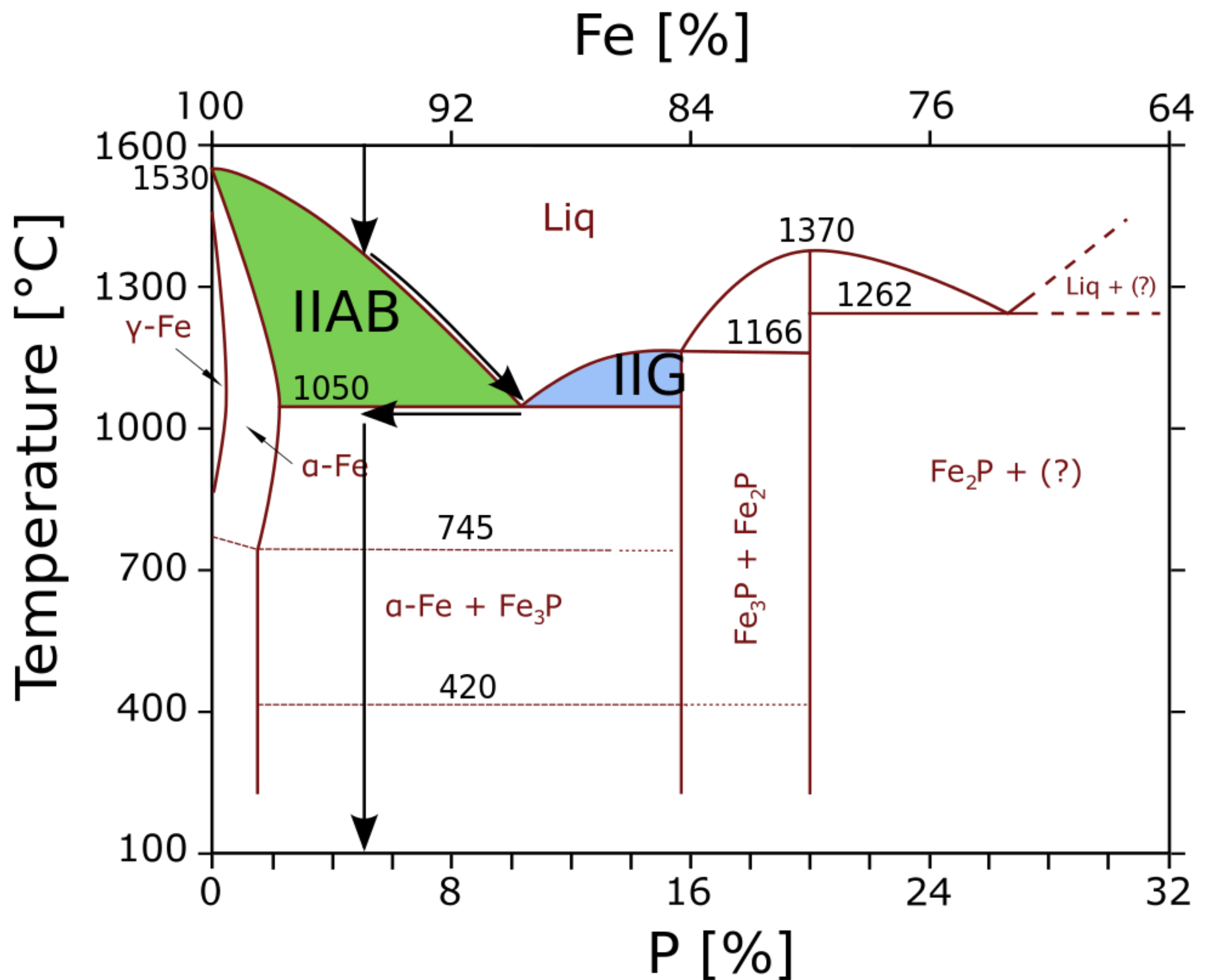
Iam oni forgesis la teruran eventon.

Multajn jarmilojn poste, en la jaro 1984, unu fragmento de la meteoroido kun maso de 15 kilogramoj troviĝis en Twann [tvan] proksime de la svisa urbo Biel [bil] kaj la Bila Lago. Pliaj fragmentojn oni kolektis en la jaroj 2000, 2005 kaj 2007.

Oni konstatis, ke la fragmentoj de la meteoroido sterniĝis sur kvin kilometrojn longan kampon. Tia „stern-kampo" estas en Svisio la unua malkovrita. Dum serĉkampanjo, en kiu partumis 50 amatoraj meteorit-emuloj, kolektiĝis centoj da fragmentoj, kies maso estas sume 140 kilogramoj.

En oktobro 2020 oficiale transdoniĝis la Twannberg - Meteorito al Naturhistoria Muzeo NHM en Vieno. Ĝi estas valora pliriĉigo de la kolekto de meteoritoj en NHM. Tiu kolekto estas la plej granda kaj plej malnova en la mondo kaj ampleksas 1100 objektojn.

Se vi volas admiri la novan akiraĵon, iru en la salonegon 5,
al la vitrino 109.
La maso estas 370,1 g; la dimensioj 8,5 x 5,0 x 4,0 cm.
La meteorito estas raraĵo, ĉar ĝi apartenas al la kemia grupo IIG – vidu sur la sekva paĝo.

Faza diagramo fero - fosforo Fe - P
La kampoj, kie eblas stabileco, estas montritaj kiel funkcio de temperaturo kaj Fe - P - koncentriĝo. Krome la supozata malvarmiĝa vojo de la meteoritkorpo IIG-IIAB estas montrita pere de sagoj.
La meteoritoj de la grupo IIG (=2G) enhavas pli multe da fosforo P ol la meteoritoj de la grupo IIAB (=2AB).
Fonto: Vikipedio.

Situo de la komunumo Twann [tvan] en Svisio. © Vikipedio.
86,9 % de tiu komunumo estas germanlingva, 6 % franclingva.

Fragmento de la Tvanberga Meteorito post la trovo.
© NHM Wien

https://de.wikipedia.org/wiki/Twannberg_(Meteorit)

Meteoroj kaj meteoritoj

La vorto „meteoro“ venas de la greka vorto μετέωρος (meteoros) kaj signifas „en la aero“. En la 15a jarcento oni opinias, ke la ĉielo estas dia kaj senŝanĝa kaj oni ne povis imagi, ke ŝtono povas fali el granda alteco sur la teron. „Meteoro“ estis tiam vorto ankaŭ por veteraj fenomenoj kiel pluvgutoj, nuboj kaj neĝflokoj. Hodiaŭ oni scias, ke meteorŝtonoj venas el la kosmo kaj veterfenomenoj apartenas al la atmosfero, precipe al la troposfero.

Meteoroido estas ĉiela korpo, kiu moviĝas tra la kosmo.

Meteoro estas luma fenomeno, kaŭzata de la froto de meteoroido kun la atmosfero de la Tero. Tre hela meteoro nomiĝas bolido.

Meteorito (nomita ankaŭ aerŝtono, aerolito, meteorŝtono) estas natura minerala fragmento, postrestaĵo de meteoroido, falinta el la kosmo sur la Teron.

Kometo estas malgranda kosma korpo, ofte kun du „vostoj”, unu el gaso, la alia el polvo.

Pri **impakto** oni parolas, se kosma objekto trafas la Teron.

Dum la lastaj jardekoj oni observis averaĝe kvin meteorit-falojn en la jaro.

Kvin elcentoj de la trovitaj meteoritoj konsistas el metaloj (ĉefe fero kaj nikelo), la aliaj el ŝtono. Jam en la Bronzepoko (2200 ĝis 800 antaŭ nia erao), antaŭ la Fera Epoko (en Mezeŭropo de la 8a jarcento antaŭ nia erao ĝis la 5a jarcento de nia erao), oni uzis feron el meteoritoj.

Detalajn informojn vi trovas en la paĝaro de Naturhistoria Muzeo en Vieno:

https://www.nhm-wien.ac.at

https://www.nhm-wien.ac.at/forschung/mineralogie__petrographie/sammlungen/meteoritensammlung

Informoj kaj anoncoj

Floro de frago fotita de Irene Klag 2020

Beachten Sie bitte auch die folgenden Seiten

Daten und Fakten

1887	Das erste Esperanto-Lehrbuch erscheint
1905	1. Esperanto-Weltkongress in Boulogne-sur-Mer (Frankreich)
1908	Gründung des Esperanto-Weltbundes UEA in der Schweiz: www.uea.org
1912	Die ersten Spesmilo-Münzen werden geprägt
1922	Erste Radiosendungen in Esperanto (Newark und London)
1938	Gründung des Esperanto-Jugendweltbundes TEJO: tejo.org
1959	Die ersten Stelo-Münzen werden geprägt
1965	50. Esperanto-Weltkongress in Tokio, der erste Weltkongress in Asien
1966	Pasporta Servo erscheint erstmalig: www.pasportaservo.org Heute 1800 esperantosprachige Gastgeber in über 100 Ländern
1970	Das Definitionswörterbuch Plena Ilustrita Vortaro wird herausgegeben: kono.be/vivo oder vortaro.net
1980	Die Monatszeitschrift Monato erscheint erstmals: www.monato.net
1986	Erstmals ein Esperanto-Weltkongress in Beijing, China; neuerlich 2004.
2001	Chuck Smith (USA) gründet die esperantosprachige Vikipedio: eo.wikipedia.org
2002	Der Internet-Esperantokurs lernu startet: www.lernu.net Mehr als 300 000 Anmeldungen bis 2020
2006	Herzberg am Harz (Niedersachsen) wird offiziell Esperantostadt: esperanto-urbo.de
2008	Erstmalig Esperanto-Prüfungen nach dem Gemeinsamen Europäischen Referenzrahmen: www.edukado.net/ekzamenoj/ker
2011	Gründung von Muzaiko (Esperanto-Musik): www.muzaiko.info
2012	Google macht Esperanto-Übersetzungen
2014	Erstmals Esperanto-Fernsehen: Google > esperanto televido
2015	Duolingo – Neuer Esperantokurs für Englischsprachige, danach auch für Spanisch- und Portugiesischsprachige: www.duolingo.com Über 2 Millionen Anmeldungen bis 2020
2017	102. Esperanto-Weltkongress in Seoul (Südkorea)
2018	Die silberne 100-Steloj-Münze wird herausgegeben
2019	75. Esperanto-Jugend-Weltkongress in der Slowakei
2019	104. Esperanto-Weltkongress in Lahti (Finnland)
2020	Zum Julia Isbrücker-Jahr erscheint eine silberne 50-Steloj-Münze
2020	eventa servo verzeichnet hunderte aktuelle Esperanto-Veranstaltungen
2021	106. Esperanto-Weltkongress in Belfast (Nordirland)
2021	77. Esperanto-Jugend-Weltkongress auf der Insel Jeju (Südkorea)
2022	107. Esperanto-Weltkongress in Montreal (Kanada)

Leute finden, die Esperanto sprechen

https://amikumu.com/eo

Diskonigu esperantajn eventojn tutmonde!

Listo de internaciaj eventoj en 2020 →

tejo

Kartaro | Kalendaro | Mapo

Afriko 2 | Ameriko 166 | Azio 24 | Eŭropo 739 | Oceanio 21 | Reta 10

Internaciaj eventoj · Lokaj kunvenoj · Kursoj · Aliaj

Unutagaj · Plurtagaj

Okazas hodiaŭ · Proksimajn 7 tagojn · Proksimajn 30 tagojn · Estontece

https://eventaservo.org

DIE SILBERMÜNZE-MEDAILLE
100 STELOJ
EIN SPITZENPRODUKT DER MÜNZE ÖSTERREICH

Anlass: 150. Wiederkehr des Geburtstages von René de Saussure am 17. März 2018

René de Saussure war ein Schweizer Sprachwissenschaftler und der Erfinder des universellen Geldes. Sein Bruder Ferdinand de Saussure war der Begründer der modernen Linguistik.

Limitierte Auflage: 1000 Stück, keine Nachprägungen. Durchmesser: 37 mm.
Oberfläche: Stempelglanz - PP. Lieferung in einer Kunststoffkapsel.
Masse: 1 Unze Feinsilber 999/1000 (31,1 Gramm). Zertifikat wird mitgeliefert.
Aus gesetzlichen Gründen ist die Silberpunze 925 aufgeprägt.
Herausgeber und Entwerfer: Mag. Walter Klag.
Künstlerische Feinarbeit: Mag. Helmut Andexlinger, Chefgraveur der Münze Österreich.
Hersteller: Münze Österreich, Wien 3., Am Heumarkt 1; muenzeoesterreich.at
Die Münze Österreich ist eine 100%ige Tochter der Österreichischen Nationalbank.

Preis 50 € plus Versandkosten (gilt für Euro-Länder).

Lieferung nach Vorauszahlung des Betrages. Bitte schreiben Sie die genaue Zustelladresse (gegebenenfalls auch die Wohnungsnummer) an esperanto@chello.at.

Mag. Walter Klag, 1190 Wien, Aŭstrio.

La renaskiĝo de la Steloj

Antaŭ kvin jaroj kaj duono, dum FESTO 2012 en Métabief, Alexandre 'Alekĉjo' Raymond venis al mi kun freneza sed interesa ideo: eldoni Esperanto-monon. Tiutempe FESTO multe inovaciis, ĝi eldonis proprajn tasojn, ĉemizojn kaj pli. Dum la renkontiĝo grupo de homoj ĉirkaŭ tablo diskutis kiel aspektu la moneroj, kiom ili valoru kaj kiel ili funkciu.
Post la somero Alekĉjo kontaktis kun presejo de plastaj moneroj por taksi, kiom realigebla estas la ideo. La plano fine aspektis jena:

- Estu moneroj de 1, 3 kaj 10 Steloj. Tio ebligos rapidan pagadon de diversaj eblaj monsumoj.
- La moneroj estu malsamkoloraj kaj malsamgrandaj, por ebligi facilan kaj rapidan uzon.
- La koloroj estu ruĝa, flava kaj verda, kaj la simboloj gufo, papago kaj krokodilo.
- La valoro de unu Stelo egalu al la plej malgranda kutima elspezo en trinkejo aŭ gufujo, do unu taso da teo aŭ unu glaso da kolao.

La finaj desegnoj estis senditaj kaj 3000 moneroj estis presitaj en oktobro 2012. Bonŝance en la fino de oktobro okazis malgranda renkontiĝo, kiun mi kunorganizis: Klaĉ-Kunveno Post-Somera en Nederlando. Ĝi estis perfekta por testi la novan monsistemon. La publiko ŝatis la monerojn, kaj sukcesis adaptiĝi al ĝia uzado. Post KKPS la Itala Esperanto-Junularo iĝis kuninvestanto de la projekto. La originala valoro estis difinita kiel 4,2 Steloj en unu eŭro. Poste la valoro estas ligita al la inflacie kompensitaj valoroj de eŭro, realo kaj zloto kun pezoj de 76%, 20% kaj 4%. Do same kiel la antaŭa Stelo, tiu ĉi Stelo teorie tenos sian valoron. Ekde 2012 ĝis 2017 la valoro de unu eŭro en Steloj variis inter 4,040 kaj 4,581. La Steloj estas ĉefe uzataj en trinkejo de junularaj Esperanto-renkontiĝoj. Ili estas valida pagilo en KKPS 2012-2017, IJF 2013-2017, JES 2012 kaj 2017, SES kaj FESTO 2013 kaj IJK 2015. Krome ili uziĝis en kelkaj trajnkaravanoj kaj eblas mendi ilin poŝte ĉe Alekĉjo aŭ Roĉjo.
La avantaĝoj de Steloj en trinkejo estas la facila uzo, la malalta pezo relative al metalaj moneroj, kaj la fiero havi specialan Esperanto-monon. La ĉefa malavantaĝo estas la bezono interŝanĝi alian monon kontraŭ Steloj en la komenco de la renkontiĝo. La kvanto presita en 2012 devus sufiĉi por uzo en eĉ la plej grandaj junularaj renkontiĝoj. Se ilia uzo aŭ kolektado ekster la junulara movado ankaŭ kreskos, tiam dua presado estos pripensinda.

Rogier 'Roĉjo' Huurman

Bildoj: https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Stelo

Bonvolu mendi la plastajn Stelojn ĉe rogier.huurman@gmail.com

Julia Isbrücker-Jaro 2020

Invito al kunlaboro

2020 estas la 100a datreveno de la 12a Universala Kongreso en Hago (1920). Julia Isbrücker kunorganizis ĝin. La realigo de tiu kongreso pruvas, ke ankaŭ granda milito ne povas neniigi Esperanton. Julia kunfondis Internacian Esperanto-Instituton kaj Universalan Ligon kaj kuneldonis la metalajn Stelo-monerojn, kies nominaloj estas 1, 5, 10 kaj 25 Steloj.

Sur la monero Julia Isbrücker, desegnita de mag. Helmut Andexlinger, la ĉefdezajnisto de Münze Österreich, 2020.

2020 aperis arĝenta 50-Stela monero por la honoro de Julia Isbrücker:
Maso 30 gramoj da arĝento 925/1000, diametro 40 mm, eldonkvanto 300.
Surfaco: Polurita („proof").

Prezo 60 € plus sendokostoj (validas por Eŭro-landoj).

Bonvolu sendi al mi tekstojn kaj fotojn. La kolektita materialo aperos kaj en la formo de vikipediaj artikoloj en diversaj lingvoj kaj kiel broŝuro.
En la fina eldonaĵo via nomo estos menciita. Walter Klag, esperanto@chello.at.

Esperanto-Bibliothek und Ausstellungsräume

Wien 1., Herrengasse 9
Haltestelle Herrengasse der U3
☏ 0043 1 534 10 730 💻 esperanto@onb.ac.at

Öffnungszeiten: Dienstag bis Sonntag 10 bis 18 h
Donnerstag 10 bis 21 h

Esperantokurse und Führungen auf Anfrage
Im selben Haus befinden sich auch die
Musikaliensammlung
und das
Globenmuseum